

**FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTQUES I DE SOCIOLOGIA**

**Pla d'Estudis 1998**

**Llicenciatura en Ciències Polítiques i de l'Administració**

**20871 - INSTITUCIONS COMUNITÀRIES  
(6 crèdits)**

**Segon semestre  
2009 / 2010**

**Segon cicle  
Assignatura optativa  
(Itinerari Relacions Internacionals)**

**Professora: Dra. Esther ZAPATER DUQUE**

Despatx B2-130

(Facultat de Dret)

Telèfon: 93 581 13 14

Mail: [esther.zapater@uab.es](mailto:esther.zapater@uab.es)

## **Objectius i estructura**

L'objectiu de l'assignatura "Institucions Comunitàries" és presentar i analitzar l'estructura institucional de la Unió Europea, amb la finalitat d'ajudar a comprendre millor el seu funcionament i la seva organització interna. El fil conductor del curs és l'evolució institucional de la UE, analitzada a través de l'evolució jurídica i política del procés d'integració europea.

El programa s'estructura en tres grans blocs. El curs comença amb un estudi dels primers passos de la integració europea, a la dècada dels anys 50, i aborda els grans temes conceptuals de tota la integració comunitària: els Tractats constitutius i la seva evolució fins avui dia, els objectius i principis, la naturalesa jurídica i les competències de la UE. Després, l'estudi detallat de totes les institucions ocupa el segon bloc, la part central del curs. Finalment, el tercer bloc es centra en l'ordenament jurídic comunitari i el control judicial.

El curs es basarà no només en les explicacions magistrals, sinó també en la participació dels alumnes a classe, els debats sobre l'actualitat europea i l'estudi de casos concrets.

## **BLOC I. INTRODUCCIÓ A LA INTEGRACIÓ EUROPEA**

---

### **TEMA 1. CREACIÓ I EVOLUCIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA**

- Antecedents i iniciatives anteriors a la II Guerra Mundial. L'Europa pre comunitària. Les diferents opcions (cooperació *versus* integració).
- La lògica de cooperació: la OECE, el Consell d'Europa, la UEO i l'OTAN
- La lògica d'integració: El Pla Schuman i la C.E.C.A. i els projectes de Tractat de la Comunitat Europea de Defensa i de la Comunitat Política Europea.
- Els Tractats constitutius de la C.E.E i la C.E.E.A. i les seves modificacions:
  - a) ampliació dels membres
  - b) aprofundiment en els mitjans i els objectius.
- L'Acta Única Europea. El Tractat de la Unió Europea. El Tractat d'Amsterdam. El Tractat de Niça. El Tractat que institueix una Constitució per Europa. El Tractat de Lisboa.
- El procés actual de reforma de la Unió Europea: reformes sectorials, institucionals i acollida de nous membres.

### **TEMA 2. OBJECTIUS I PRINCIPIS DE LA UNIÓ EUROPEA**

- Els objectius de la Unió: finalitats econòmiques i finalitats polítiques.
  - a) Integració econòmica: mercat interior i Unió Econòmica i Monetària
  - b) Objectius de les diferents polítiques comunitàries
  - c) Ciutadania de la Unió
  - d) Mecanismes de cooperació intergovernamental: la PESC i la cooperació policíaca i judicial en matèria penal
- Els principis fonamentals:
  - a) el principi de democràcia i respecte dels drets humans
  - b) el respecte a la identitat nacional dels Estats membres
  - c) el principi de solidaritat.
- La flexibilitat: les cooperacions reforçades.

### TEMA 3. LA NATURALESA JURÍDICA DE LA UNIÓ EUROPEA

- L'origen convencional de la Unió i l'evolució vers una carta constitucional. El caràcter *sui generis* de la Unió.
- El Tractat que institueix una Constitució per Europa.

### TEMA 4. COMPETÈNCIES DE LA UNIÓ EUROPEA

- Les competències de les Comunitats europees
  - a) El fonament de les competències comunitàries: el principi d'atribució
  - b) Competències segons el mode d'atribució: explícites, implícites i subsidiàries
  - c) Competències segons l'articulació amb les competències estatals: exclusives, compartides i concurrents
  - d) Els principis que regeixen l'exercici de competències: subsidiarietat, proporcionalitat.
- Les competències de la Unió Europea.
- La projecció exterior de les competències comunitàries

---

## BLOC II. LES INSTITUCIONS COMUNITÀRIES

---

### TEMA 5. INTRODUCCIÓ A LES INSTITUCIONS COMUNITÀRIES

- L'estructura institucional:
  - a) evolució
  - b) el marc institucional únic.
- El principi de transparència.
- Papers de les institucions a les diferents Comunitats
- La seu, el personal i el règim lingüístic.

### TEMA 6. EL PARLAMENT EUROPEU

- Composició, organització interna i funcionament.
- Competències:
  - a) control polític
  - b) normatives
  - c) pressupostàries

### TEMA 7. EL CONSELL

- El Consell de la Unió Europea
  - a) Composició, organització interna i funcionament. Especial referència al COREPER
  - b) Competències.
    - Coordinació de les polítiques econòmiques generals dels Estats membres
    - Poder de decisió
    - Poder d'execució de normes
- El Consell Europeu.
  - a) Composició
  - b) competències

## **TEMA 8. LA COMISSIÓ**

- Composició, organització interna i principis rectors del seu funcionament.
- Competències:
  - a) iniciativa (motor de la integració europea)
  - b) control (guardiana dels Tractats)
  - c) execució (la Comitologia)

## **TEMA 9. EL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA, EL TRIBUNAL DE PRIMERA INSTÀNCIA I EL TRIBUNAL DE COMPTES**

- El Tribunal de Justícia:
  - a) composició i organització interna
  - b) competències: la capacitat de sanció.
  - c) paper en la integració europea: sentències Van Gend een Lost, Costa/Enel, Cassis de Dijon i AETR
- El Tribunal de Primera Instància:
  - a) organització
  - b) competències i la seva relació amb el Tribunal de Justícia.
- El Tribunal de Comptes:
  - a) organització
  - b) competències.

## **TEMA 10. ALTRES ÒRGANS**

- El Comitè Econòmic i Social.
- El Comitè de les Regions.
- El Banc Europeu d'Inversions.
- Els òrgans de la UEM.

## **TEMA 11. PROCÈS DE DECISIÓ A LA UNIÓ EUROPEA: LES INSTITUCIONS EN FUNCIONAMENT**

- El procediment normatiu ordinari: iniciativa de la Comissió, consultes al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions, participació del Parlament Europeu i decisió del Consell
- Procediments de consulta, concertació, cooperació, dictamen conforme i codecisió.
- Els procediments específics:
  - a) el procediment pressupostari
  - b) el procediment de celebració d'acords internacionals
- Els procediments previstos en els pilars de cooperació intergovernamental

## **BLOC III. L'ORDENAMENT JURÍDIC COMUNITARI I EL SEU CONTROL JURISDICCIONAL**

---

### **TEMA 12. DRET PRIMARI I DRET DERIVAT**

- Introducció a les fonts.
- El Dret primari: Tractats constitutius i les seves modificacions
- El Dret derivat: Reglament, Directiva i Decisió.
- Altres actes de Dret derivat.
- Els acords exteriors
- Els principis generals del dret i la jurisprudència.

### **TEMA 13. EL DRET COMUNITARI I ELS ORDENAMENTS JURÍDICS DELS ESTATS MEMBRES**

- L'aplicabilitat directa i l'efecte directe del Dret comunitari.
- La primacia i el problema dels drets fonamentals.
- L'aplicació per les institucions comunitàries i l'aplicació per les autoritats nacionals.
- Els problemes d'aplicació en els Estats territorialment complexos: el cas espanyol.

### **TEMA 14. EL CONTROL JUDICIAL**

- Les diferents funcions de les jurisdiccions internes i comunitàries.
- El paper "quasi-constitucional" del TJCE.
- Característiques del sistema de recursos.
- El control de les institucions: el recurs d'anul·lació, el recurs per inactivitat.
- El control dels Estats membres: el recurs d'incompliment.
- La qüestió prejudicial i el seu paper.

---

## **BIBLIOGRAFIA**

---

### **1. Obres generals (per ordre alfabètic)**

- ABELLÀN HONRUBIA, V.; VILÀ COSTA, B. (dir): *Lecciones de Derecho Comunitario Europeo*, Ariel Derecho, Barcelona, 2005
- ANDRÉS, P.; GONZALEZ, J.; FERNÁNDEZ, B., *Introducción al Derecho de la Unión Europea*, Eurolex, Madrid, 2000.
- ISAAC, G., *Manual de Derecho Comunitario General*, Ariel Derecho, Barcelona, 4<sup>a</sup> edición, 2002
- LENAERTS, K; ARTS, D; & BRAY, D (eds), *Constitutional Law of the European Union* (Sweet & Maxwell, London, 2003)

- MANGAS MARTIN, A.; LIÑÁN NOGUERAS, D., *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, Madrid, Tecnos, 5ª edición, 2005
- MORATA, F., *La Unión Europea*, Barcelona, Ariel, 1999.
- JACQUÉ, JP., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, Dalloz, Paris, 3ème édition, 2004
- SIMON, D., *Le système juridique communautaire*, Paris, PUF, 2001

## 2. Tractats I Documents Oficials

- *Tratado de de la Unión Europea, Tratados constitutivos de las Comunidades europeas y otros actos básicos de Derecho Comunitario*, Tecnos, Madrid, 14ª edición, 2009
- *Tratado que establece una Constitución para Europa* (versión consolidada, 12 Diciembre 2004)
- *Tractat de Lisboa* (diciembre 2007)

## 3. Revistes especialitzades

Per aquells aspectes més concrets de l'assignatura, es recomanen les següents revistes:

- Revista de Derecho Comunitario Europeo
- Revista Española de Derecho Europeo
- Revue du Marché Commun et de l'Union Européenne
- Journal Of Common Market Studies
- Revue Trimestrielle de Droit Européen
- Cahiers de Droit Européen
- Common Market Law Review
- Rivista di Diritto Europeo

Al llarg del curs es proporcionarà bibliografia addicional, com *working papers*, articles de revistes i publicacions periòdiques.

---

## FUNCIONAMENT DEL CURS

---

Aquesta assignatura es dirigirà essencialment cap a un debat en el si de la classe i a la consulta dels documents oportuns. Les classes combinaran els aspectes teòrics i pràctics incidint especialment en les qüestions actuals en el desenvolupament de la construcció europea.

Hi haurà un sistema d'avaluació continuada, que es basarà en l'assistència a classe i participació de l'alumne. L'avaluació de l'alumne consistirà en:

1. La realització de proves pràctiques al llarg del curs (30 % nota final)
2. Un examen teòric final (Juny 2008) (70 % de la nota final)